

АЛЬМАНАХ 2022

Конкурс воєнної поезії
пам'яті Гліба Бабіча

Конкурс воєнної короткої прози
від видавництва «Білка»

Київ • Видавництво «Білка» • 2024

Нашому другу, поету Глібу Бабічу
присвячується ця книга

* * *

Роки війни — це найбільш щирі й чесні та осмислені роки мого життя. Чиста совість і повне розуміння сенсів. Я свідомо провів межу між своїм минулим і нинішнім.

Я зрозумів, що все моє попереднє життя не вартує нічого порівняно із загрозою залишитися на руїнах країни під владою сусідів-відморозків або їхніх «представників-колаборантів».

Я зрозумів, що таке любити свою країну. Це так само, як у людських стосунках. Ти любиш, якщо готовий заради цього жертвувати найголовнішим.

Часом, благополуччям. Спокоєм, здоров'ям або собою — як це зробили сотні тисяч.

Я зрозумів, що я дійсно люблю Україну. Так само, як свою сім'ю і близьких.

І мені стало спокійно.

І я ні на що це не промінюю.

Гліб Бабіч

Від видавців

Коли ця книга побачить світ, нашої війні виповниться десять років.

І все менше буде тих, хто пам'ятатиме її початок.

Пам'ять людська — дивна річ, ми легко забуваємо величезне горе людей поруч, коли маємо власні травми. І чомусь ті, хто пішов зупинити рускій мір у 2014-му, зараз можуть почути, що у них була несправжня війна, така собі атошечка. Ті, хто виїхав з Криму, Донецька та Луганська на початку, не могли достукатись до решти України — до тих, хто пізніше у 2022-му був змушений виїхати з Київщини, Херсона та Маріуполя.

Але хибно вважати, що біль втрат породжує лише відчай. З нього народжуються нова сила і така потужна віра, що перехоплює подих.

Неймовірно те, що ми продовжуємо творити під час війни і спостерігаємо, буквально в прямому ефірі, за народженням нашої ідентичності. Нашого нового «МИ».

Проект альманаху був створений як фінальний акорд двох творчих конкурсів, а ті своєю чергою народилися з величезної кількості фантастичних текстів у соцмережах. Просто неможливо було відпустити ці римовані та прозові рядки у цифрове небуття. І ми задумались, як їх зберегти. От тоді, як завжди при житті, на допомогу прийшов наш друг — Гліб Бабіч.

Він загинув у липні 2022-го, але залишив по собі стільки незакінчених справ, невиданих віршів та незаспіваних пісень, що цей вир захопив нас потужним бажанням реалізувати якнайшвидше все, про що ми мріяли разом.

І конкурс поезії отримав його ім'я.

Сталось дивне! Крім неймовірно сильних віршів, ми отримали ще й дуже потужну прозу: мемуари, есеї, новели — все набуло нового формату, і ми, не втримавшись, додали ще Конкурс короткої прози від видавництва «Білка».

У фіналі відбору ми, журі, пересварились і, щоб зовсім не зруйнувати проєкт, надали авторам можливість отримати ще 4 премії, окрім основних.

Отже, наш альманах побачить світ якраз на сумному зламі десятиріччя АТО / ООС / Великого вторгнення. Він зберігає пам'ять про всі події цього періоду життя нашої країни. Він несе в собі жіночі й чоловічі голоси тих, хто боровся і бореться, рятує та волонтерить. Серед них є і професійні письменники, і ще не відомі імена.

Ви ніде не знайдете більш повного відбитку нашого життя цих часів.

Єдині голоси, яких тут немає, — це голоси тих, кому байдуже.

Тому що під час таких страшних подій, тектонічних зламів історії кожен має знаходити собі те, що його тримає, і ділитися цим з іншими.

І таким чином ми вистоїмо.

Ірина Білоцерковська
і Сергій Панков

Колискова

Коли ти спала, я приходив,
Я слухав тихенько твій подих.
Чому ти знову плачеш?
Я не дозволяв,
Бо це я розмовляв
З тобою в квітучому парку,
Коли чула вітер і птаха,
Який тобі співав пісні,
Маленький птах...
Це був я,
Бо я став
Вітрами, річками і небом,
Твоїм улюбленим степом,
Тим степом, де росла ти
І
Який горить...
Ти пробач.
Я не встиг.

Слухай, сонечко, колискову,
Я співав тобі.
Заберу
Твою втому,
Заберу твій біль...

Коли ти спала, я приходив,
В тобі я побачив ту вроду,
Яка живе у мати

І

Живе в тобі.
Я прошу
Ти живи.

Я буду, зіронько, поруч.
Пробач, ми більше на море
Разом вже не поїдемо,
Але ти їдь!
У тобі
Моя міць...

Слухай, сонечко, колискову,
Я співав тобі.
Заберу
Твою втому,
Заберу твій біль...

Червоне коріння

Новела

Турнікет на руці було зтягнуто добре. Кров зупинялася перед ним і починала гнівно стукати у стінки судин, намагаючись пройти далі та вилитися назовні крізь глибоку рвану рану. Від того кривавого стукоту рука перелякано блідла.

На нозі турнікета не було. З неї кров лилася вільно. З неї кров бігла весело, стікала на землю й проростала в неї червоним корінням, прив'язуючи мене до місця.

Мені не боліло.

— Агов, розвідко! Чого розлігся, як кіт на глині? Давай прокидайся, війну проспиш.

Я ліниво розплющив очі. Вони просили дати їм спокій та залишитися у темряві, зі спалахами вогників на повіках, але я змусив випустити мене в навколишній день — ненадовго, лише щоб побачити, хто ж це до мене розмовляє.

Розмовляв до мене чоловік. Стоїть наді мною і посміхається, розумієте? Звідки він? Хто він? Біс його зна. Неголений. Волосся довге. Одягнений у незрозумілий — але вже заношений — камуфляж. Схоже, наші. Або з добровольців, або ну дуже заволонтерена піхота.

До думок про волонтерів мене підштовхували його окуляри — дзеркальні й такі тактикульні, що їм хіба рейки Пікатінні не вистачало.

— Ох, ну вибач, — він хитнув головою і зняв окуляри, відкриваючи прозорі очі, в рівній сірості яких де-не-де пересміхувалися зелені спалахи. — Це так, друзі з Німеччини підкинули.

— Справжній фашист, — спробував посміхнутись я. Посмішка, на жаль, загубилася десь на півдорозі від мозку до рота.

— Та не кажи, — а от у чоловіка усмішка була на місці, та ще й така, що починалася з вуст, розбігалася обличчям і підпалювала очі. — Die letzte Schlacht ist geschlagen. Neben dir grinst der Sensenmann.

Він зачепив окуляри дужкою за нагрудну кишеню й дістав з неї цигарки.

— Будеш, розвідко?

— Давай, — не встиг я сказати, як цигарка опинилася у мене в роті. Я затягнувся, розпечений дим, що не мав смаку й запаху, заповнив мої нутроці, затримався, потім вилетів грайливими струмками через ніздрі.

Ніби у відповідь на це, чоловік знов посміхнувся й випустив у повітря кілька рівних димних кілець.

— Ніколи так не вмів, — сказав я, не випускаючи цигарку з рота.

— Ага, — кивнув мені чоловік.

Що більше я на нього дивився, то більше він видавався знайомим. Ніби десь бачилися ми з ним. Колись... Та тільки скільки ж таких людей я за останні кілька років зустрічав...

— Пункт спостереження, — сказав він. — Трохи вперед від Дебальцевого.

— Ти... — у голові в мене клацнуло, викидаючи один зі спогадів уперед, щоб я міг його роздивитися з усіх боків як слід. — Чекай... Ти — Біс? Біс, Петрович, Рудий та Вус?

— Невже згадав? — його погляд був недовірливим, із відтінком несподіванки.

— Чотири дурні й БТР без колеса... Як же вас забудеш?

— «Як забудеш...» — він хмикнув. — Та як і всі. Прийшов, подивився й пішов. Радий, що пощастило повернутися.

— А тобі?

— А мені — ні.

— Тобто?

— Ось так, розвідко. Ми там всі залишилися, — він дістав цигарку з рота й уважно поглянув на неї, ніби намагаючись

щось роздивитися у вогнику й диму. — Ми там, ти — тут.

— Ой, та ну тебе, — я знову набрав повні нутрощі диму й за-тримав дихання, щоб дати йому розчинитися у залишках крові. — Нудно. Кажі вже, чого тобі треба.

— Та вже нічого.

— Нічого? А навіщо тоді прийшов?

— Та так, проходив повз, — він знову хмикнув, втрачаючи серйозність. — А ти лежиш. Як же не привітатися з розвідкою?

— Ага, все з тобою зрозуміло, — я хотів плюнути, але не знайшов достатньо слини, тому передумав. — До речі, а хто це з тобою?

За спиною Біса — чи як його тепер називати? — з'являлися та зникали одна за одною людські постаті. Озброєні люди виринали з небуття, кидали на мене присоромлені погляди й безслідно розчинялися.

— А, ці, — він озирнувся. — Не звертай уваги. Це вони від заздрощів.

— А чого?

— Бо це ті, хто зник із часу, ніби ніколи й не існував. Ті, щодо кого порушили заповідь.

— Не убий?

— Не забувай.

— А є така?

— Має бути, — він загасив цигарку в землю і зняв окуляри з кишені. — То що, розвідко, підемо?

Я виплюнув цигарку. Недалеко, треба зізнатися, але як зміг. Вона приземлилася на небезпечній відстані від мого волосся, але, здається, те не зайнялося. І ще мені здалося, що я зрозумів, навіщо цей Біс прийшов до мене.

— А скажи... — почав я несміло. — Скажи мені, Біс... Мене теж... Забули?

— Та ні, — він усміхнувся, вдягаючи окуляри.

— А чого ж ти...

— Та кажу ж: мандрував собі світом, проходив повз. А ти лежиш. Чого ото лежати? Йти треба, розвідко.

— Куди?

— Як це — куди? Додому, — він підвівся. — Де тебе пам'ятають.

Я силоміць підняв себе із землі, роздираючи те червоне коріння, яким був прив'язаний до неї, залишаючи за собою все: кров, біль, бліду знекровлену шкіру, нерухомі м'язи й застиглі кістки. Все, що тепер було зайвим, все, що мені більше не боліло.

Мандрівник у дзеркальних окулярах усміхнено подивився на те, як я намагаюся обтрусити на собі одяг, що вже втратив здатність збирати пил.

Я розгублено махнув рукою.

Тоді ми пішли.

Клятва Гіппократу

Есей

— Бінт... спирт... Добре...

Остап втер передпліччям піт з очей. Ще кілька стібків — і краї рваної рани зійшлись до купи. Закрив марлею місце операції. Зафіксував пластиром. Накрив пацієнта плащем.

Видихнув і розігнувся. У хребет вперлось дуло автомата. Сплюнув і стягнув рукавички. Кинув під ноги офіцеру.

— Ну що там?

— Жити буде. Може.

— А ти шутнік, доктор. Вилезай.

Покинули бліндаж. Ранкова прохолода приємно збадьорила. Солдати окупаційних військ покосились на прибулих.

— Ти, я смотрю, іскусний хірург. Может, ми тебя і не расстреляем. Генерала акурат заштопал.

Остап хмикнув. Косо глянув на офіцера.

— Дай сигарету.

Закурили.

— Сочувствуєш нам!

— Я?

— Ну да. Чево би камандіра спасал. Ти ж мог...

— Я дав клятву Гіппократа...*

— А... похвально, — офіцер глибоко затагнувся і подивився вдалечінь.

Під глибокою блакиттю м'яко коливались блідо-жовті трави.

Взуття зсунулось зі стоп Остапа. Заклав ногу на ногу та став розминати ступню.

* Насправді українські медики складають присягу лікаря України.

— Устал?! Всю нічь протоптался возле генерала... — погляд окупанта ковзнув на скинуті берці.

З-під язичка визирнув червоний диск. Офіцер штурхнув його носом.

— Это што такое?

Хребці Остапа захрускотіли — потягував шию. Замружився та покрутив плечима.

— Хірургія моя перша, але не основна професія...

Окупант не відривав погляду від маячка наведення. Остап представився:

— Майор вісімдесят першої окремої аеромобільної бригади... Десантно-штурмові війська ЗСУ.

— Тваю мати... — офіцер перевів пустий погляд на Остапа, — діверсант.

У простір прокрався свист перших ракет залпового вогню.

— Нахрена?

— Я складав присягу на вірність Україні...

Перші прильоти струсили землю. Остап тепло посміхався у скам'яніле від страху обличчя ворога. Не намагався врятуватися — розумів, що за кілька миттєвостей від командного штабу окупантів залишиться тільки переорана з людським м'ясом земля, у якій іще довго тлітимуть уламки ворожої техніки.

Червень 2022

В магазинах найперше скуповують соду і сіль.
І в обмінниках долар все вище і вище від гривні.
Уже більше ста днів без гучних святкувань чи весіль.
Поясни їй усе, як ти вмієш, їй справді потрібні

Зрозумілі слова без замовчувань і перебільшень.
Червень щойно почався і стигне у закутках спальні.
Вона кожен сценарій трактує собі як найгірший.
І готова, що це смс може бути останнім.

Поясни їй, ти ж знаєш, вона повний нуль у тій зброї,
Наступає на власні помилки, підступні, як міни.
Поясни, що ще липень, ще серпень, ще стільки історій
І ще стільки істерик, якими нічого не зміниш.

І не те щоб вона тобі вірила, наче пророку,
Їй потрібен хоч хтось, хто озвучить щось справді
приємне.

В НАЙСТРАШНІШІ МОМЕНТИ ВОНА ЗАВЖДИ ПИШЕ
КАПСЛОКОМ,

Але не забуває, що «не» з дієсловом — окремо.

Поясни, що у цьому немає нічого страшного, —
Тиша може здаватись до болю оглушливим звуком.
І що лайкати фото загиблих потрібно для того,
Щоби більше людей їх побачило в стрічці фейсбуку.

Поясни, чому в планів дедалі розмитіший контур,
Чому всі компоненти на світі — до біса вичерпні.
Чому стільки титанів з південного, східного фронту
Ми втрачаємо в цьому гіркому, нестерпному червні?

Чому світ для дорослих нагадує їй немовля,
Не готове до сильних, швидких і розважливих рішень?
Під ногами у неї пульсує гаряча земля,
Не захоплена досі. Що, в принципі, — найголовніше.

Лютий 2022

Коли все, що лишається, — жити в постійній готовності
До найгіршого і у надії, що все обійдеться,
Час повзе так повільно, безжально, понуро, безсовісно —
По судинах у тілі кудись у самісіньке серце.

Ці мурахи, коли абоненти поза мережею...
Час сміється у спину, наділений силою й владою.
Зафіксуєш світ над цією крихкою межею
Між мільйонами псевдоновин і єдиною правдою

І затримуєш світ у собі разом з видихом-вдихом.
Час болить, заважає, дратує, як вія у лінзі.
Такі зайві слова, так нестерпно, так дивно, так дико —
І якщо не візьмеш себе в руки,
То хто тоді візьме?

Але все, що лишається, — вірити і готуватись,
І ковтати напружено дні в цьому чорному лютому.
Ти ніколи не знаєш, коли усе може початись,
Тому краще завжди бери трубку,
Якщо я дзвонитиму.

Березень 2022

Сітка думок — як на мапах зигзаги шосе.
Контури міст — як примари вчорашнього світу.
Люди, яким довелося залишити все, —

Будь їхнім світлом

В тому тунелі, яким їм потрібно іти.
Дай їм надію, неначе таблетку плацебо.
Діти, валізи, собаки, планшети, коти —

Будь їхнім небом,

Щоб ні ракета, ні танк, ні ворожий снаряд
Не обірвав їх посеред кривавої траси.
День, що триває вже декілька тижнів підряд, —

Будь їхнім часом.

Просто будь кимось, хто скаже їм:
— Це мине.

Пам'ять хіба що буде хронічним симптомом.
Ліжком, кімнатою, душем — і що головне:
Будь їхнім домом,

Будь ласка,

Будь їхнім домом.

Зміст

Від видавців	8
Дарка Бабіч. Колискова	10
Геннадій Вальков. Червоне коріння. <i>Новела</i>	12
Леонід Данільчик. Клятва Гіппократу. <i>Есей</i>	16
Оля Дубрівук. Червень 2022	18
Оля Дубрівук. Лютий 2022	20
Оля Дубрівук. Березень 2022	21
Галина Євтушик. Тільки не озирайся. <i>Спогади/бувальщина</i>	22
Олена Астасьєва. Словник емоцій. <i>Есей</i>	29
Іван Блиндюк. Шрами. <i>Есей</i>	37
Богдан Гавриш. Хліб з молоком. <i>Новела</i>	39
Наталія Гордієнко. Коли зупинився час. <i>Спогади/бувальщина</i>	46
Граф Матросович. Евакопоїзд	54
Дмитро Лазуткін. Відлига	56
Анна Фадєєва. Бог війни. <i>Новела</i>	59
Ївга Черник. Lendrover. <i>Спогади/бувальщина</i>	62
Ївга Черник. Акт. <i>Спогади/бувальщина</i>	67
Борис Артемов. Жіночий день. <i>Новела</i>	73
Віра Балацька. Він тепер мій! <i>Спогади/бувальщина</i>	88

Богдана Гайворонська. Кіт	95
Ірина Гарець. Садити яблуні. <i>Есей</i>	96
Iryna Tsebermanovs'ka. Невідомий номер/74 години. <i>Есей</i>	101
Iryna Tsebermanovs'ka. Карамельки з ментолом. <i>Спогади</i>	104
Світлана Вертола. Може б оце наліпити вареників, передати на фронт?	112
Олена Волинська. Матвієві маки. <i>Новела</i>	114
Андрій Гнедюк. Полонений. <i>Спогади/бувальщина</i>	121
Галина Гулієва. Той, хто прийшов убивати мене, лежить	125
Галина Гулієва. А не зумієш в стократ — то воздай їм так само . .	126
Олесь Дзиґа. Міст біля Ірпеня. <i>Спогади/бувальщина</i>	127
В'ячеслав Дудар. Дощ. <i>Спогади/бувальщина</i>	136
Наталія Дьомова. Тільки прожилки пнуться із сил-судин	144
Катерина Єгорушкіна. 24 лютого. <i>Есей</i>	146
Катерина Єгорушкіна. Присвячую дітям Маріуполя	148
Зося Карпатська. Повітря пахло старечим тілом, морською сіллю, ядучим димом	150
Андрій Кириченко. Піксель і кевлар	153
Олександра Кириченко. Ніч віднині гучна	154
Тетяна Киценко. Метросексуали. <i>Есей</i>	155
Аля Кобза. Міст. <i>Новела</i>	157
Ірця Кошлата. Хтось колись говорив	163
Максим Кривцов. Вітаємо всіх на найжахливішому ток-шоу «Війна»	164

Олександр Лисак. ...Вона йому згодом скаже: «Ну все, облиш...»	168
Євгенія Люба. Годинник цокає голосніше за смерть	170
Анастасія Майстренко. Здається, небо порвалось	172
Марія Мартинюк. Сім років по тому. <i>Новела</i>	173
Павло Матюша. три місяці наче вісім життів	176
Ігор Мітров. подарую коханій намисто	177
Ігор Мітров. декілька стіків меду і джему	178
Ігор Мітров. то ти до війни був поетом?	179
Ігор Мітров. мої побратими не читають	180
Сергій Міщенко. Калькулятор. <i>Есей</i>	182
Сергій Міщенко. Безмежно. <i>Есей</i>	185
Олена Мокренчук. Авдіївські бої. <i>Спогади/бувальщина</i>	189
Наталя Нечунаєва. Поки летить ракета. <i>Есей</i>	195
Позивний Брюс. Звільненою Чернігівщиною... <i>Спогади/бувальщина</i>	197
Артем Попик. Теплак Теплаківна. <i>Новела</i>	201
Артем Попик. Час їхати. <i>Есей</i>	203
Артем Попик. Алабай. <i>Спогади/бувальщина</i>	206
Валерій Пузік. «ОККО»	208
Валерій Пузік. Григорій Савич Сковорода	210
Євген Степаненко. Вибір без вибору. <i>Новела</i>	213
Марко Терен. Понівечені зв'язки. Розірвані й гнуті лінії	224

Марко Терен. Посивіле жіноче волосся вплітається в довгі шовкові дні	226
Марко Терен. Тишик. <i>Новела</i>	228
Катерина Флекман. — Ти коли будеш в Києві?	235
Катерина Флекман. Прокидаєшся ранком	236
Андрій Цимбал. Вогник	237
Слава Шторм. Дім там, де мій капелюх	238
Слава Шторм. Подарунок. <i>Новела</i>	240
Олександр Шумілін. Коти мого двору	246
Андрій Альохін. П'яточка	248
Андрій Альохін. Зустріч	251
Тамара Горіха Зерня. Друга спроба	252
Андрій Кириченко. Зламок	257
Василь Мулік. Живе у Львові. Їй майже шістнадцять. Її звати Настя	270
Василь Мулік. Хтось їх «собаками» заздрісно кличе	272
Василь Паламарчук. Бойові єдинороги	273
Анатолій Стодола. Скількох стоматологів приховує темрява	275